Esgrima a Catalunya

Autor:
Data de publicació: 17-09-2017

Imatges de lluita amb espases de dues mans.

La història de l'esgrima a Catalunya, a nivell dels documents conservats, comença com a mínim al segle XIII.[1] L'esgrima és, tal volta, l'únic esport olímpic amb orígens catalans. De fet, en els antecedents de l'esgrima hi ha influències catalanes des del principi, començant pel mestre d'esgrima a València documentat el 1283.[1] El Pare Gabriel Llompart documenta el mestre d'esgrima de Joan I, el jueu Bells Hom el 1398, el barceloní Francesc Portell el 1418,[2] fins al mallorquí Jaume Ponç,[3] qui va escriure "cent anys abans que el de Carranza",[4] el primer tractat d'esgrima el 1474, conegut arreu del món i que, juntament amb les obres contemporànies de Pedrós de la Torre, Diego de Valera, i altres, van posicionar les Espanyes al capdavant de la teorització de l'esgrima fins al segle XVI, per decaure els segles XVII i XVIII que presenten una marcada influència de les escoles italiana i francesa.[5][6]

Contingut
[amaga]

1Història
2Cronologia
3Tiradors destacats [cal citació]
4Vegeu també
5Referències
6Bibliografia
7Enllaços externs

Història

Posicions de guardia amb espases de dues mans, representadas en el Fechtbuch Cod. 44 A 8, de 1452.

El 1283, a València, hi ha documentat un mestre d'esgrima.[1] El Pare Gabriel Llompart documenta a Mallorca entre altres: el 1345. Pere de Puigdorfila i Joan de Cremona, conjurats a favor de Jaume III, tenien en els seus domicilis cada un «una espasa d'esgrima». Documenta també diverses escoles d'esgrima a partir del segle XIV, amb la presència d'un mestre d'esgrima de Joan I, el jueu anomenat Bells Hom el 1398. Francesc Portell de Barcelona, entra d'aprenent a

Mallorca, per un any i mig, el 2 febrer 1418, de Benedetto da Firenze, anomenat "mestre d'esgrima d'espasa de dues mans", després Nicola de Alemanya el 23 del mateix entra també com a aprenent pel mateix període de temps i això en les condicions generals dels contractes d'aprenentatge de tots els oficis en el Regne de Mallorca. El 1509, Joan Nacre, blanquer, Pere Roig, courer, Antoni Salvador, Texidor de llana, Joan Batlle, pellicer, Joan Serra, ferrer, tots ells mestres d'esgrima..[2]

L'esport de l'esgrima sorgí de l'adaptació als temps moderns d'una antiga forma de lleure d'origen milita, així a Barcelona, hi ha documentada al segle XVI, l'escola que es trobava just darrere de la Taula de Canvi, entre els carrers Ciutat, Jaume I i Hèrcules. Al cap dels anys, fou absorbida per l'Escola Militar. El segle XVI aparegué la Rapiere, una espasa d'origen espanyol, de fulla llarga i fina. El segle XVIIaparegué el floret francès i s'inicià l'estudi de l'esgrima a les diferents acadèmies d'Europa. És a partir d'aquest moment que apareix la figura del Mestre d'esgrima i les diferents escoles, italiana, francesa i espanyola.

No fou fins a l'aparició de les armes de foc i conseqüentment la decadència de les armes blanques per a la guerra, que cap a finals de segle XIX l'esgrima esdevingué una pràctica esportiva i passà a practicar-se als gimnasos i a alguns clubs d'elit.[7][8] En aquest sentit podem destacar la Sala d'Armes del Círculo Ecuestre (que ja existia el 1876), amb el professor d'esgrima francès Emmanuel Vassal i continuat per també francès Pierre Cuxac; el gimnàs Solé (1878), el Casino Militar (1880) i l'Ateneu Barcelonès (1894), tots tres dirigits pel català Josep Bea, considerat el principal impulsor d'aquest esport al país,[9] la Sala d'Armes del Círculo Militar del Ejército y de la Armada, del francès Felix Lyon; l'Sportmen's Club (1904), la Sala d'Armes del Tiro Nacional de Pau Palau; el Cercle del Liceu; o els gimnasos Sala Grau (del professor Joan Baptista Grau situada al mateix gimnàs Solé), Mèdic (d'Eduard Alesson),[10] Tolosa (d'Eusebi Garcia), Bricall (de Josep Rosanes)[11] o el de Federico González.

A nivell internacional, aquest esport ja fou olímpic el 1896, tot i que no fou plenament reglamentat per la Federació Internacional fins al 1914.L'any 1905 es disputà el Torneig Internacional d'Esgrima amb la participació dels millors mestres d'armes europeus del moment.[12] El 5 de desembre de 1913 es creà l'Associació d'Esgrima Barcelonesa, primer organisme federatiu d'aquest esport, que el 6 de maig de 1914 esdevingué Reial Associació d'Esgrima Barcelonesa. El primer president fou Francesc de Moxó i Sentmenat. Aquesta associació s'encarregava, entre d'altres, d'organitzar els Campionats d'Espanya, en no existir cap associació estatal.

El 4 de maig de 1922 es fundà la Federació d'Esgrima de Catalunya per les entitats Ateneu Barcelonès, Círculo Militar del Ejército y de la Armada", Gimnàs Solé i Tiro Nacional. En fou primer president Antoni Bordas. Aquesta ingressà a la Confederació Esportiva de Catalunya el mateix 1922 i a la Unió de Federacions Esportives Catalanes el 1934.

L'any 1977 es fundà la Sala d'Armes Montjuïc (S.A.M.), el club més important de Catalunya en l'actualitat, tant pel nombre de socis com pels resultats esportius. Altres clubs actuals són el Club d'Esgrima Amposta (1994), l'Escola Hongaresa d'Esgrima o el Club d'Esgrima Ciutat de Terrassa (2004).

Cronologia

1283. Mestre d'esgrima a València.[1]
1331. Mestre d'esgrima Pere d'Antist.[13]
1345. Pere de Puigdorfila i Joan de Cremona, conjurats a favor de Jaume III, tenien en els seus domicilis cada un «una espasa d'esgrima»[2]
1363. Pere d'Antist: En el setge de Xèrica, la crònica de Pere el Cerimoniós parla de Pere d'Antist com a mestre d'escriure del rei, es tracta d'una confusió de "m" per "ur": "..e Pere Dantist porter nostre, qui era mestre nostre descriura.." (mestre nostre d'escrima..)[14][15]
1345. Pere de Puigdorfila i Joan de Cremona, conjurats a favor de Jaume III, tenien en els seus domicilis cada un «una espasa d'esgrima»[2]
1398. Presència d'un mestre d'esgrima de Joan I, el jueu anomenat Bells Hom.[2]
1418. Francesc Portell de Barcelona, entra d'aprenent a Mallorca,, de Benedetto da Firenze, anomenat "mestre d'esgrima d'espasa de dues mans" .[2]
1509. Joan Nacre, blanquer, Pere Roig, courer, Antoni Salvador, Texidor de llana, Joan Batlle, pellicer, Joan Serra, ferrer, tots ells mestres d'esgrima..
1466. Jacobi Pons. "...discipulus olim venerabilium magistorum Jacobi Pons ville Perpiniani..."[3]
1474. Jaume Ponç (obra considerada perduda).[3][16][4]

La pèrdua aparent de l'obra de Jaume Pons és molt estranya. Hi havia un manuscrit a la Biblioteca del Escorial l'any 1931.

«
239. Maestro Ponce. Arte de esgrima, en lengua lemosina, con hermosas figuras y letras de oro. v. D. 1. 1. P. 9. Ms. H. I. 5, fols. 176 v. y 207 r.
»

— Catálogo de los manuscritos catalanes, valencianos, gallegos y portugueses de la biblioteca de El Escorial / Fr. Julián Zarco Cuevas. Pàgina 164.

1478. "Ordenanzas" dels Reis Catòlics sobre els mestres d'armes.[17]
1510. Ordinacions del gremi de mestres d'esgrima de Barcelona, aprovades pel rei Ferran el catòlic.[18][19]
1528. Inventari de Miquel Frau: «dues spases de una ma de mostrar de sgrime y dos broquers», «una spasa de tall« & «una ballesta ab ses gaffes»[2]
1599. Aprovades algunes modificacions de les ordinacions dels mestres d'esgrima de Barcelona.[20]
1611. "Maestro de esgrima" en castellà.[21]
1850. "29 Marzo. Real orden, aprobando el establecimiento en Barcelona de una academia de esgrima, escuela de gimnasia y tiro de pistola para instrucción de individuos del ejército".[22]

Tiradors destacats
Dècada de 1920

Fèlix de Pomés i Soler
Frederic Guillen i Iglesias
Jaume Melà i Oms

Dècada de 1960

Pilar Tosat i Martí
Carme Valls i Arquerons

Dècada de 1970

Miquel Roca i Carbonell
Rafael Pou i Feliu

Dècada de 1980

Miquel Ojeda i Ciurana
Joan Josep Cucala i Puig
Beatriz Giró i Godó
Xavier Iglesias i Reig
Xavier Padilla i Pujol
Francisco Javier Gonzalez

Dècada de 1990

Cèsar Gonzàlez i Llorens
Montserrat Esquerdo i López
Mònica Moro i Mesa
Alícia Roig i Jodar

Blanca Anguera i Blanch

Dècada de 2000

Fernando Medina i Martínez
Marc Font i Dimas
Laia Vila i Vilajuana
Aïna Rovira i Boix
Melodie Tacbas i Tubón
Mª Rosa Viñas i Racionero

Vegeu també

Esgrima
Jaume Ponç (esgrima)
Mestre d'esgrima
Espaser
Cronologia de les espases i altres armes de tall

Referències

? Anar a :1,0 1,1 1,2 1,3 Juan Vicente García Marsilla. Llibre de la Cort del Justícia de València: (1283-1287). Universitat de València, 28 novembre 2011, p. 412–. ISBN 978-84-370-8721-4.
? Anar a :2,0 2,1 2,2 2,3 2,4 2,5 2,6 Pare Gabriel Llompart IDEAL CABALLERESCO Y ESCUELA DE ESGRIMA EN MALLORCA EN EL SIGLO XV. Cuadernos de Historia Jerónimo Zurita", núm. 29-30, p. 149-161, 1978., 1978.
? Anar a :3,0 3,1 3,2 Jerónimo Zurita cuadernos de historia. Institución "Fernando el Católico.", 1977.
? Anar a :4,0 4,1 Engano Y Desengano delos Errores que se han querido introducir en la destreza de las armas. Emprenta dei reyno, 1635, p. 49–.
Anar? Nicolás Antonio. Bibliotheca hispana nova sive hispanorum scriptorum qui ab anno MD. ad 1684 floruere notitia. Apud Joachimum de Ibarra, 1788, p. 57–.
Anar? Escorial. Real Biblioteca; Eusebio-Julián Zarco-Bacas y Cuevas Catálogo de los manuscritos catalanes, valencianos, gallegos y portugueses de la biblioteca de El Escorial. Tip. de Archivos, 1932.
Anar? hemeroteca.lavanguardia.es-2
Anar? hemeroteca.lavanguardia.es
Anar? hemeroteca.lavanguardia.es-3
Anar? hemeroteca.lavanguardia.es-4
Anar? hemeroteca.lavanguardia.es-5
Anar? hemeroteca.lavanguardia.es-1
Anar? Trenchs Òdena, Josep; Institut d'Estudis Catalans; Secció Històrico-Arqueològica Documents de cancelleria i de mestre racional sobre la cultura catalana medieval: a cura d'Ignasi J. Baiges, Daniel Duran, Maria Teresa Ferrer i Mallol, Teresa Huguet, Miquel Raufast i Esther Redondo ; coordinació de Maria Teresa Ferrer i Mallol. Institut d'Estudis Catalans, 11 juliol 2011, p. 173–. ISBN 978-84-9965-057-9.
Anar? Pedro IV (Rey de Aragón). Crónica del rey de Aragón D. Pedro IV el Ceremonioso o del Punyalet. Imprenta de Alberto Frexas, 1850, p. 88–.
Anar? Antonio Rubió y Lluch; Albert Balcells Documents per a la història de la cultura catalana medieval. Institut d'Estudis Catalans, 2000, p. 146–. ISBN 978-84-7283-546-7.
Anar? Estudi de Tim Rivera. Reconstrucció parcial de l'obra de Jaume Pons.
Anar? Diario de Madrid. Tomas Jordan, juny 1815, p. 138–.
Anar? cayetano manrique. historia de la legislacion y recitaciones del derecho civil de espana, 1863, p. 504–.
Anar? Sociedad Española de Excursiones. En 1510 funcionaba en Barcelona la Cofradía de Maestros de Armas y de Esgrima, bajo la protección de San Jorge Boletín de la Sociedad española de excursiones: Arte, arqueologia, historia. Sociedad Española de Excursiones., 1943.
Anar? Colección de documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón. CEDAM, 1851, p. 527–.
Anar? Sebastian : de Covarrubias Horozco. Tesoro de la lengua Castellana, o Española. Compuesto por el licenciado Don Sebastian de Cobarruuias Orozco, capellan de su Magestad, ... por Luis Sanchez, impressor del Rey NS., 1611, p. 1–.
Anar? Colección legislativa de España, 1850, p. 67–.

Bibliografia

100 anys d'esport català. Diari Avui. Albert Suñé i Ysamat i Josep Porter i Moix.

Enllaços externs

FCE - Federació Catalana d'Esgrima.
Diccionari d'esgrima del TERMCAT
Llompart i Moragues, Gabriel
regesta-imperii.de